

УДК 17.022.1: (37.017+796.011.1)

Конфлікт цінностей і стратегій виховання у школах загальної та спортивної освіти

A CONFLICT OF VALUES AND UP-BRINING STRATEGIES IN GENERAL EDUCATION AND SPORTS SCHOOLS

РОГОВА Олена – кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри філософії, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ROHOVA Olena – Ph.D., Associate Professor, Professor of Department of Philosophy, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council», 70 Volodymyr Antonovych Str., Dnipro, 49006, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5498-6897>

DOI <https://doi.org/10.54891/2786-7013/2025-2-11>

Анотація. У статті розглянуто ключові протиріччя у виховній роботі загальноосвітніх і спортивних шкіл та запропоновано шляхи їх узгодження для всебічного розвитку особистості учня. Проаналізовано особливості педагогічних і тренерських підходів, відмінності ціннісних орієнтацій, соціалізаційні процеси та вплив фізичного й емоційного навантаження на дітей спортсменів. Підкреслено, що загальноосвітні заклади спрямовані на формування академічних знань, громадянської свідомості, морально-етичних норм, соціальних і комунікативних компетентностей, тоді як спортивні установи орієнтують вихованців на розвиток фізичних здібностей, дисципліни, колективізму та високих спортивних результатів. Висвітлено, що подвійний вплив цих систем формує внутрішні та зовнішні конфлікти у дітей, зокрема роздвоєння ідентичності, зниження мотивації, психологічне навантаження та ціннісну дезорієнтацію. Проаналізовано протиріччя між академічною та спортивною складовими розвитку особистості, педагогічним і тренерським стилями діяльності, гуманістичними цінностями освіти та інструментальними цінностями спорту, а також між шкільним класом і спортивною командою. Визначено, що конфлікти виникають не лише на рівні організаційних та формальних відмінностей, а й на глибинному виховному рівні, впливаючи на соціальні взаємодії та моральний розвиток дітей. На основі проаналізованих протиріч, літературного огляду і практичних спостережень запропоновано інтегрований виховний підхід, що передбачає розбудову загального освітнього простору через спільне планування виховних заходів, розробку єдиних програм ціннісно-світоглядного виховання, інтерактивні форми роботи, системне партнерство педагогів, тренерів і батьків та психологічний супровід дітей спортсменів. Використання такого підходу дозволяє гармонізувати освітні й спортивні стратегії та цілі, забезпечити формування морально стійкої, соціально зрілої особистості, синтезувати академічні та спортивні досягнення з моральними і соціальними цінностями, сприяти адаптації в різних соціальних середовищах та розвитку цілісної особистості.

Ключові слова: особистість, освіта, виховання, спортивна школа, загальноосвітня школа, конфлікт цінностей, соціалізація, інтегрований підхід

Summary. The article examines key contradictions in the educational work of general education and sports schools and proposes ways to reconcile them for the comprehensive development of the student's personality. The features of pedagogical and coaching approaches, differences in value orientations, socialization processes, and the influence of physical and emotional stress on young athletes are analyzed. It was found that general education institutions focus on the formation of academic knowledge, civic consciousness, moral and ethical norms, and social and communication competencies, whereas sports institutions orient students toward the development of physical abilities,

discipline, collectivism, and high athletic achievements. It is emphasized that the dual influence of these systems creates both internal and external conflicts in children, including identity split, decreased motivation, psychological pressure and value disorientation. The contradictions between the academic and athletic components of personal development, pedagogical and coaching styles of activity, humanistic values of education and instrumental values of sport, as well as between the school class and the sports team, are analyzed. It is determined that conflicts arise not only at the level of organizational and formal differences but also at a deep educational level, affecting social interactions and the moral development of children. An integrated educational approach is proposed based on the analyzed contradictions, literature review, and practical observations. It involves building a unified educational space through joint planning of educational activities, developing common programs of value and worldview education, applying interactive forms of work, ensuring systematic cooperation among teachers, coaches and parents, and providing psychological support. The use of such an approach makes it possible to harmonize educational and sports strategies and goals, ensure the formation of a morally resilient and socially mature personality, integrate academic and sports achievements with moral and social values, promote adaptation in various social environments, and foster the development of a holistic personality.

Key words: *personality, education, upbringing, sports school, general education school, value conflict, socialization, integrated approach.*

Вступ. У сучасних умовах розвитку української освіти важливим завданням є формування гармонійної, соціально зрілої, морально стійкої особистості. Загальноосвітні школи традиційно реалізують виховний компонент у комплексі з навчальною діяльністю, формуючи академічні знання, громадянські цінності, соціальні та комунікативні компетентності учнів. Водночас спортивні школи – дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву, спортивні ліцеї та клуби – орієнтовані переважно на розвиток фізичних здібностей, спортивної майстерності і, особливо, на досягнення переможних показників. Це, зі свого боку, створює серйозні розбіжності у виховній роботі загальноосвітніх шкіл та спортивних закладів, де пріоритет результату часто вступає в конфлікт із потребами всебічного розвитку особистості, формування соціальної компетентності та ціннісних орієнтацій учнів. Такий стан речей породжує низку протиріч, які негативно впливають на гармонійний розвиток учнів, формують певний дисбаланс між навчальними, морально-етичними та соціальними завданнями виховання, який може мати місце і в загальноосвітніх школах, але у значно меншому вимірі. Аналіз таких протиріч і пошук шляхів їх подолання через приведення до спільного бачення ціннісно-виховних стратегій як у шкільній, так і у позашкільній освіті визначають актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень. У науково-педагогічній літературі виховання в загальноосвітній школі розглядається як інтеграція ціннісного, інтелектуального й соціального розвитку учнів [напр. 2; 8; 12; 13]. Огляд літератури у галузі педагогіки спортивних шкіл висвітлює як теоретичні, так і практичні аспекти спортивної педагогіки, надаючи розуміння процесу виховання учнів-спортсменів. Так, у двотомному виданні В. Дичка «Спортивна педагогіка» [5; 6] детально розглядаються наукові основи та закономірності спортивної освіти, підходи до організації навчально-тренувального процесу та форми взаємодії тренера й учня, що є ключовими для формування особистості спортсмена. Г. Безверхня [1] у посібнику «Педагогіка фізичного виховання» акцентує увагу на освітніх та соціальних завданнях фізичного виховання, висвітлюючи роль морально-етичних і культурних компонентів у розвитку учнів. Г. Грибан [3] у монографії «Фізичне виховання» розкриває історичні та сучасні тенденції фізичного розвитку школярів, питання зміцнення здоров'я та формування фізичної підготовки, що є основою для професійного спортивного становлення. Практичні аспекти організації та методики педагогіко-спортивної роботи детально представлено у посібниках О. Шалара [15]

«Практикум з педагогіки та педагогіки спорту» та О. Момота [10] «Педагогіка фізкультурно-спортивної діяльності». Н. Мартиненко вважає, що змагальна діяльність формує у дітей дисципліну, цілеспрямованість, витривалість, але водночас може підвищувати рівень стресу й тривожності [9]. На думку цього ж автора додатковим фактором ризику є недостатня психолого-педагогічна підготовка тренерів, які переважно володіють спортивно-методичними, але не педагогічними компетентностями. Загалом, огляд літератури демонструє, що сучасна педагогіка спортивної школи потребує більшого синтезу із загальною педагогікою, який би дозволив гармонійно поєднати академічну освіту, соціалізацію та спортивну підготовку учнів задля уникнення неузгодженості педагогічних дій з боку шкільних та позашкільних закладів освіти.

Мета статті – визначити ключові протиріччя у змісті та формах виховної роботи в загальноосвітніх і спортивних школах та запропонувати шляхи їх узгодження для забезпечення всебічного розвитку особистості школяра.

Виклад основного матеріалу. Виховна робота в закладі освіти – це цілеспрямована та систематична діяльність педагогічного колективу, орієнтована на формування в учнів ціннісних орієнтацій, соціально значущих якостей, морально-етичних норм, громадянської відповідальності та компетентностей, необхідних для успішної соціалізації особистості. Згідно з Законом України «Про освіту» (2017) [7] та Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2022) [8], виховна робота є невід’ємною частиною освітнього процесу і має забезпечувати всебічний розвиток особистості дитини.

У загальноосвітніх школах виховна діяльність здійснюється на засадах гуманістичної педагогіки, із дотриманням принципів єдності навчання й виховання, розвитку індивідуальності, демократичного стилю взаємодії та культуровідповідності. Зміст виховної роботи вибудовується за такими ключовими напрямками [2; 4]: ціннісно-орієнтаційний (формування моральних норм, громадянської свідомості, патріотизму); інтелектуально-пізнавальний (розвиток критичного мислення, творчості, культури навчальної праці); соціально-комунікативний (формування навичок ефективної взаємодії, командної роботи, лідерства); художньо-естетичний (залучення до мистецтва, культурної спадщини); екологічний та здоров’язбережувальний (виховання дбайливого ставлення до довкілля та здорового способу життя). Тобто, виховна робота у школі має багатовимірний цілісний характер і спрямована на формування гармонійно розвиненої особистості, що здатна до активної громадянської участі.

Специфіка виховання у спортивних школах зумовлена подвійною метою: забезпечення розвитку особистості дитини та підготовка її до високих спортивних результатів [напр. 11; 14]. Однак, спортивні установи, будучи закладами спеціалізованої позашкільної освіти, по факту надають перевагу програмам переважно фізичної підготовки. Компоненти складових виховання загальноосвітніх шкіл мають суто декларативний характер та перебувають на периферії тренерських інтересів. Виховний компонент має іншу спрямованість: він зорієнтований на розвиток вольових якостей, дисципліни та мотивації до досягнень. Акцент на результативності часто призводить до усунення виховного компонента на другий план, коли морально-етичний розвиток поступається вимогам досягнення спортивних показників. Напружений графік тренувань, часті виїзди на змагання та фізичні навантаження зменшують можливості дітей брати участь у традиційних шкільних виховних заходах, ускладнюють соціалізацію не тільки в класному колективі, а й соціалізацію, як таку, що відбивається й на рівні міжособистісних стосунків в самій команді, особливо на тлі програшу та з’ясування, хто винен. Діти за таких умов перебувають під подвійним тиском: програш і сувора догана, яку зазвичай отримують від тренерів.

У процесі порівняння виховної діяльності загальноосвітніх і спортивних шкіл спробуємо визначити найголовніші ключові протиріччя, що походять із їх зазначеної специфіки.

Перше протиріччя, на яке бажано зауважити, це протиріччя між академічною та спортивною системами вимог. Учні-спортсмени часто вимушені віддавати перевагу спортивним тренуванням на шкоду академічній успішності чи участі в традиційних виховних заходах школи. Запізнення на тренування або їх пропуск викликають негативні реакції у тренерів. Пропуск уроків у загальноосвітніх закладах у зв'язку із змаганнями додають головного болю вчителям. Діти вимушені балансувати між подвійним тиском від дорослих. Спортивні класи дещо нівелюють зазначену проблему, але не вирішують її до кінця. Отже, сутність протиріччя полягає в несумісності або напруженому поєднанні вимог двох освітніх систем – спортивної (орієнтованої на досягнення результату, дисципліну, суперництво) і загальноосвітньої (орієнтованої на всебічний розвиток, моральність, соціалізацію). Тобто, учень-спортсмен одночасно підпадає під вплив двох систем, які мають різні цілі, вимоги та критерії успішності, – і це створює внутрішній та зовнішній конфлікт, що ускладнює гармонійний розвиток особистості.

Наступне протиріччя походить з попереднього і може бути визначено як розбіжність цінностей освітнього процесу та цінностей спортивної кар'єри. Загальноосвітня школа спрямована на формування громадянської свідомості, етичних норм і соціальної відповідальності, тоді як спортивна школа акцентує на результаті, конкуренції, досягненні високих показників, подоланні суперників і власних меж. Тому у спортивних закладах освіти суттєвим фактором організації виховного процесу є орієнтація тренерів на формування основного складу команди та досягнення високих спортивних результатів. Тренери, орієнтуючись на відбір найсильніших спортсменів до основного складу, спонукають процеси маргіналізації учнів із нижчими спортивними результатами, зниження їхньої самооцінки, мотивації, системно ігнорують потреби дітей, які не демонструють найвищих фізичних чи технічних показників. У центрі суперечності – зіткнення гуманістичних цінностей освіти з інструментальними цінностями спорту. В результаті дитина опиняється між двома системами, що задають різні «правила успіху»: у школі – важливо бути доброзичливим, справедливим, розумним, дисциплінованим; у спорті – важливо бути швидшим, сильнішим, витривалішим, іноді навіть агресивнішим у боротьбі за першість. Унаслідок цього відбувається ціннісна дезорієнтація, яка сприяє тому, що в спортивних закладах освіти між дітьми формується специфічна соціальна ієрархія, побудована на позиції сили, де фізичні характеристики та спортивні досягнення стають основним критерієм статусу. Така модель взаємодії сприяє розвитку домінантного, конкуруючого стилю поведінки, може знижувати рівень психологічного комфорту дітей, які не входять до «елітного» складу команди, та формує світогляд прагматизму й індивідуалізму.

Наступне протиріччя – між педагогічним (маємо на увазі шкільне вчительство) та тренерсько-педагогічним стилями виховання. Учитель загальноосвітнього закладу, покликаний дотримуватись демократичного стилю педагогічної взаємодії, перебуваючи під прискіпливою увагою батьківської спільноти, обговорення вчительських дій і стилів спілкування в соціальних мережах, знаходиться в умовах необхідності навчати і виховувати кожну дитину, що перетнула поріг закладу освіти. Тренери прагнуть досягти результату, тому часто практикують директивний, якщо не образливий стиль, із високими вимогами, що може призводити до психологічних конфліктів і подвійних стандартів у сприйнятті авторитету дорослого. Підтвердженням цього є безліч спортивних історій, коли талановиті та вже успішні спортсмени конфліктували з тренерами, були вимушені шукати більш плідної комунікації та наставництва. Що ж можна сказати про дітей, яким треба приділяти увагу, але, які в тренерських прогнозах

не підвищать їх рейтинги? Користуючись тим, що спортивні установи є позашкільними закладами освіти, які не мають завдання загального охоплення дітей, тренери з легкістю створюють умови (як свідомо, так і не свідомо), щоб позбутися дитини, якщо вона не задовольняє тренерським амбіціям. І такому явищу, на жаль, є безліч підтверджень. Батьки зазвичай не обговорюють цю тему в соціальних мережах, побоюючись того, що будь який розголос проблеми тільки нашкодить дитині, яка хоче тренуватись, але не має в собі «зіркового» потенціалу. Перебування таких спортивно «незіркових» дітей під впливом двох протилежних стилів виховання – демократичного шкільного та відчуженого тренерського – створює розрив у сприйнятті норм спілкування, довіри й авторитету дорослого, сприяє заниженню самооцінки та втраті віри в себе.

Наступне протиріччя між різними формами соціалізації особистості в спортивних та загальноосвітніх установах. Шкільний клас (навіть спортивний, бо в ньому працюють вчителі загальноосвітніх закладів) і спортивна секція формують різні мікросоціуми з різними нормами і традиціями. Це може призводити до роздвоєння ідентичності учня та проблем адаптації. Шкільний колектив орієнтований на співпрацю, рівність, академічну успішність, соціальну взаємодію. Спортивна команда – на дисципліну, ієрархію, змагання, досягнення результату. Крім того, інтенсивний тренувальний процес і участь у змаганнях обмежують час і емоційні ресурси дитини для активної участі у виховних заходах школи, усуваючи емоційну включеність у виховні заходи школи, зменшує потребу у колективних видах діяльності, що призводить до часткової соціальної ізоляції та звужує спектр соціального досвіду дитини. Різні виховні моделі не завжди гармонійно поєднуються, а відсутність координації між педагогами та тренерами підсилює цю суперечність. Конфлікт розгортається між потребою дитини в цілісній соціалізації та подвійним виховним впливом шкільного і спортивного середовищ, які мають різні ціннісні орієнтири, вимоги й умови участі. Іншими словами: учень-спортсмен розривається між двома мікросоціумами – класом і командою, – тоді як фізичне й емоційне перевантаження звужує можливості для повноцінної участі в обох, що ускладнює процес становлення цілісної особистості.

Для подолання зазначених протиріч доцільно реалізовувати інтегрований виховний підхід, спрямований на створення єдиного простору розвитку дитини, де навчальні, виховні й спортивні впливи діють у взаємодоповненні, а не в конфлікті.

Першу позицію в цьому інтегрованому підході має відігравати ефективна взаємодія між загальноосвітніми та спортивними закладами, що потребує узгодженого планування подій. Це може відбуватись на тлі координації відповідних департаментів, яким підпорядковуються школи та спортивні установи, і які мають завчасно обговорювати графіки навчальних занять, змагань, турнірів, виїзних зборів і шкільних заходів, щоб уникнути перевантаження учнів, забезпечити можливість участі спортсменів у виховних подіях школи / міста / громади / села, створити умови для відновлення після тренувань і підтримки навчальної мотивації. Такий підхід формуватиме у дитини відчуття цілісності освітнього процесу та зменшення стресу, пов'язаного із конфліктом обов'язків.

Необхідно створювати спільні програми формування цінностей, які б поєднували гуманістичні та спортивні орієнтири. Зокрема, до виховних планів шкіл і спортивних установ варто інтегрувати завдання щодо розвитку громадянської свідомості, патріотизму, відповідальності; формування культури здорового способу життя, безпечної поведінки, харчових звичок; екологічної свідомості; виховання чесної гри, поваги до суперника, колективізму й моральної стійкості. Спільні цінності мають демонструвати усі значущі дорослі. Тому є доцільним організація взаємодії спортивних і загальноосвітніх установ: спільні педагогічні ради, круглі столи, конференції, тренінги, курси підвищення кваліфікації, де спочатку дорослі визначають

загальні ціннісні орієнтації, які у подальшому намагатимуться прищеплювати дітям. Це допоможе забезпечити єдність ціннісних орієнтацій дитини в обох виховних просторах.

Синергію двох систем можна досягти через спільні інтерактивні заходи, які поєднують освітні, виховні та спортивні елементи. Серед ефективних форм: спортивно-освітні табори (не плутати зі спортивними зборами), тренінги з командної взаємодії, комунікації, майстер-класи з розвитку стресостійкості та саморегуляції, спільні благодійні марафони чи екологічні акції. Такі заходи не лише зміцнюють командний дух, а й допомагають учням усвідомити, що цінності спорту і цінності освіти не суперечать, а взаємодоповнюють одна одну.

Ключовою умовою гармонізації виховного впливу є партнерська взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу. На жаль, авторський батьківський досвід зіткнувся з тим, що у тренера постійно «не вистачало часу» для спілкування з батьками. Ігнорувались навіть телефонні дзвінки, а всі прохання про взаємодію залишались непочутими. Проте саме регулярні зустрічі, консультації та спільні обговорення дозволяють узгоджувати вимоги до поведінки й досягнень учнів, попереджати психологічні конфлікти між тренером, учителем і родиною, виробляти єдину стратегію підтримки дитини. Таке партнерство створює педагогічну єдність впливів, у межах якої кожен дорослий виступає союзником у розвитку особистості учня.

Діти-спортсмени потребують цілеспрямованої психологічної підтримки оскільки перебувають під подвійним навантаженням – навчальним і тренувальним. На жаль, не всі загальноосвітні установи мають свого шкільного психолога, а в штаті спортивних закладів освіти наявність психолога це виняток, а не правило. Проте саме психологи мали б здійснювати моніторинг емоційного стану учнів-спортсменів, проведення консультацій для батьків, учителів і тренерів, навчання дітей навичок саморегуляції, релаксації та подолання тривожності, гармонізацію самооцінки та формування цілісної особистісної ідентичності через створення групових та індивідуальних виховних програм для учнів-спортсменів, для формування морально-етичних компетентностей. Психологічний супровід дав би змогу знизити ризики емоційного виснаження та сприяв би збалансованому розвитку дитини в обох сферах – освітній і спортивній.

Висновки. Протиріччя між виховною роботою загальноосвітніх і спортивних шкіл зумовлені різними цілями, ціннісними орієнтаціями, пріоритетами та організаційними умовами їх діяльності. Конфлікт цінностей між освітнім і спортивним середовищем – це не лише організаційна чи стратегічна суперечність, а глибинна виховна дилема, що відображає різні моделі формування особистості: освіта прагне виховати гармонійно розвинену особистість, громадянина, спорт – успішного чемпіона. Вирішення проблеми можливе шляхом інтеграції виховних стратегій обох інституцій через створення єдиного виховного середовища, де освітні та спортивні впливи взаємодіють, а не конфліктують. Координація планів, спільні ціннісні програми, інтерактивні форми роботи, системне партнерство педагогів, тренерів і батьків, а також психологічний супровід дозволять дітям-спортсменам гармонійно розвиватися як особистостям, усвідомлювати власні цінності, уникати подвійних стандартів. Такий підхід формуватиме синергію між освітою та спортом, що сприятиме всебічному розвитку учнів та їх успішній адаптації в різних соціальних середовищах, поєднанню їх академічних і спортивних досягнень із моральними та соціальними цінностями.

Список використаних джерел

1. Безверхня Г. В. Педагогіка фізичного виховання: навч. посіб. Харків: ХНПУ, 2017. 312 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності. Київ: Либідь, 2006. 272 с.
3. Грибан Г. П. Фізичне виховання: монографія. Київ: Освіта, 2016. 280 с.

4. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP200898?an=1> (дата звернення: 16.10.2025).
5. Дичко В. В. Спортивна педагогіка: у 2 ч. Київ: Здоров'я, 2018. Ч. 1. 256 с.
6. Дичко В. В. Спортивна педагогіка: у 2 ч. Київ: Здоров'я, 2018. Ч. 2. 248 с.
7. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 16.10.2025).
8. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Наказ МОН України № 527 від 06.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text> (дата звернення: 16.10.2025).
9. Мартиненко Н. М. Стресостійкість і мотивація досягнення у юних спортсменів. *Психологія і спорт*. 2021. № 2. С. 12–21.
10. Момот О. О. Педагогіка фізкультурно-спортивної діяльності: навч. посіб. Полтава: ПНПУ, 2018. 192 с.
11. Поташнюк О.О. Особливості виховання учнів спортивних шкіл в умовах інтенсивних тренувань. *Педагогічний дискурс*. 2022. № 34. С. 45–53.
12. Савченко О. Я. Виховання і розвиток особистості молодшого школяра. Київ: Педагогічна думка, 2018. 256 с.
13. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Радянська школа, 1977. 368 с.
14. Харченко С. В. Психолого-педагогічний супровід тренувального процесу у спортивних школах. Харків: Основа, 2019. 184 с.
15. Шалар О. Практикум з педагогіки та педагогіки спорту: навч. посіб. Львів: ЛНУ, 2019. 224 с.

References

1. Bezverkhnia H. V. (2017). *Pedahohika fizychnoho vykhovannia: navchalnyi posibnyk* [Pedagogy of Physical Education: Textbook]. Kharkiv: KhNPU [in Ukrainian].
2. Bekh I. D. (2006). *Vykhovannia osobystosti: Skhodzhennia do dukhovnosti* [Personality Up-brining: Ascension to Spirituality]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
3. Hryban H. P. (2016). *Fizyчне vykhovannia: monohrafiia* [Physical Education: Monograph]. Kyiv: Osvita [in Ukrainian].
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020, September 30). *Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity* [State Standard of Basic Secondary Education] (Resolution No. 898). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP200898?an=1> (accessed: 16.10.2025) [in Ukrainian].
5. Dychko V. V. (2018). *Sportyvna pedahohika: u 2 chastynakh. Chastyna 1* [Sports Pedagogy: In Two Parts. Part 1]. Kyiv: Zdorovia [in Ukrainian].
6. Dychko V. V. (2018). *Sportyvna pedahohika: u 2 chastynakh. Chastyna 2* [Sports Pedagogy: In Two Parts. Part 2]. Kyiv: Zdorovia [in Ukrainian].
7. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017, September 5). *Zakon Ukrainy «Pro osvitu» № 2145-VIII* [Law of Ukraine «On Education». N 2145-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (accessed: 16.10.2025) [in Ukrainian].
8. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2022, June 6). *Kontseptsiia natsionalno-patriotichnoho vykhovannia ditei ta molodi* [Concept of National-Patriotic Education of Children and Youth] (Order No. 527). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text> (accessed: 16.10.2025) [in Ukrainian].
9. Martynenko N. M. (2021). *Stresostiikist i motyvatsiia dosiahnennia u yunykhn sportsmeniv* [Stress Resistance and Achievement Motivation in Young Athletes]. *Psykholohiia i sport – Psychology and sports*, 2, 12–21 [in Ukrainian].
10. Momot O. O. (2018). *Pedahohika fizkulturno-sportyvnoi diialnosti: navchalnyi posibnyk* [Pedagogy of Physical and Sports Activities: Textbook]. Poltava: PNPU [in Ukrainian].
11. Potashniuk O. O. (2022). *Osoblyvosti vykhovannia uchniv sportyvnykh shkil v umovakh intensyvnykh trenuvan* [Peculiarities of Education of Sports School Students under Intensive Training Conditions]. *Pedahohichniyi dyskurs – Pedagogical discourse*, 34, 45–53 [in Ukrainian].
12. Savchenko O. Y. (2018). *Vykhovannia i rozvytok osobystosti molodshoho shkoliara* [Education and Development of the Primary School Student's Personality]. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

13. Sukhomlynskyi V. O. (1977). Sertse viddaiu ditiam [I Give My Heart to Children]. Kyiv: Radianska shkola [in Ukrainian].

14. Kharchenko S. V. (2019). Psykholoho-pedahohichniy suprovid trenuvalnoho protsesu u sportyvnykh shkolakh [Psychological and Pedagogical Support of the Training Process in Sports Schools]. Kharkiv: Osnova [in Ukrainian].

15. Shalar O. (2019). Praktykum z pedahohiky ta pedahohiky sportu: navchalnyi posibnyk [Workshop on Pedagogy and Sports Pedagogy: Textbook]. Lviv: LNU [in Ukrainian].

Отримано 26.10.2025.

Прийнято до друку 21.11.2025.

Опубліковано 18.12.2025.

Received 26.10.2025.

Accepted for publication 21.11.2025.

Published 18.12.2025.